

filozofije. Opsežniju kritiku dali smo u knjizi »Moderni filozof branitelj kršćanstva«, a navodimo je također niže u literaturi.

Bibl.: Essai sur les Données immédiates de la conscience, Matière et Mémoire, Essai sur la Relation du Corps à l'Esprit, Paris 1896, 1925; Le Rite, Paris 1900, 1925; L'Effort intellectuel, u: Revue philosophique 1902; I, Introduction à la Métaphysique, u: Revue de métaphysique, 1903; Le paralogisme psych-physiologique, ib., 1904; L'Évolution créatrice, Paris 1907, 1936; Science psychique et Science Physique, Zeitschrift für Patopsychologie, Bd. 2, 1914; La philosophie française u: La Science française, 1915; L'Énergie intellectuelle, ib. 1919; L'Énergies spirituelle, Paris 1920; Durée et simultanéité, Paris 1923; Les deux sources de la morale et de la religion, Paris, 1932.

Lit.: A. Farges, La philosophie bergsonienne, Paris 1912; J. de Tonquédec, Dieu dans »l'Évolution créatrice«. Paris 1912; Keller, Eine Philosophie des Lebens, H. Bergson, Jena 1914; J. Maritain, La philosophie bergsonienne, Paris, 1913, 1930; V. Jankélévitch, Bergson, Paris 1931; L. Penido, Dieu dans le bergsonisme, Paris 1934; Đ. Gračanin, Moderni filozof-branitelj kršćanstva?, Sarajevo 1935.

»MASONERIJA U HRVATSKOJ«

Prof. A. Živković

Pod tim je naslovom nedavno objelodanio knjigu Mirko Glojnarčić (Zagreb 1941., 8°, str. 80) i otkrio zavjesu s lica po kojega toga prijatelja u našoj sredini, koji je mudro i oprezno krio svoju pripadnost masonskoj loži u Hrvatskoj.

1. Da je to učinjeno, dobro je s više razloga¹. Ovdje neka bude naveden samo jedan: pitanje k a r a k t e r a zahtijeva, da čovjek u socijalnom životu stoji prema čovjeku kao drug prema drugu, biće otvoreno i ispravno, prožeto ako ne drugima višim, a ono barem idealima humanosti, koju sami slobodni zidari toliko naglasuju. Na principima pak po kojima se masoni udružuju i rade, nije moguć zdrav i sređen društveni život. Metode masonskoga rada onemogućuju osnovne uvjete društvena života: iskrenost, međusobnu opću pouzdanost i povjerenje, vjeru u časnu riječ i poštenje pojedinca. Ako naime pojedinac ne odgovara samo i isključivo svojoj s a v j e s t i, nego je prvenstveno vezan i odgovoran za svoje čine jednom posebnom društvu kojemu obvezatno služi, ali da toga ostali ljudi s kojima dolazi u saobraćaj ne znaju, onda je ugrožena društvena sigurnost i ono povjerenje, što je ljudima potrebno za uspješno i napredno izvršavanje poslova koji nas vežu međusobno u životu.

Već činjenice: da se slobodni zidari toliko kriju, da se ograđuju neprobojnim zidom, da se strašnim zavjerama vežu i

¹ Nemaju pravo oni koji navališe na autora što je uopće dirnuo u masone; pogotovo nije na mjestu da mu se samo zbog toga pripisuje loša namjera. Tko misli, da mu je učinjena krivica, eno mu sud; ako je pravice igdje, mora da je na sudu!

okivaju, da tjeraju jednu naivno-prostu mistiku a zaziru od vjere u Krista, ne čine ložu ni najmanje simpatičnom u očima obična građanina, da o čovjeku kršćanskom vjerniku ni ne govorimo. A kad se još uz to znade, koji su i kakovi su ideali što većinu okupljaju u tu tajnu zajednicu, onda nije čudo da naše moderno vrijeme, u želji da na pravedniji način uredi odnos čovjeka prema čovjeku, nastoji onemogućiti slobodno-zidarske lože.

I kod nas su mjerodavni faktori učinili jedan korak u tom cilju. No čini se, nekako kao preko volje... Ovo što je sada učinio Mirko Glojnarčić, a prije njega u seriji brošura M O S K (izdanje Zbora zagrebačkih bogoslova), zajedno s knjigom A. K n e z a: Slobodni zidari (Zagreb 1.939), pridonijet će barem nešto, da se naša domaća atmosfera malo pročisti.

Jedan je dio u popisima spomenutih članova zagrebačkih loža zatražio da se sudbenim putem utvrdi njihova **n e p r i p a d n o s t** drušbi slobodnih zidara.

I to je dobro; skinut će tako sa svojih časnih imena velo kojim su ih nagrdivali oni, što su ih stalno pribrajali u društvo masona. Neki će drugi pojedinci biti moralno prisiljeni da se djelomično povuku iz javnoga života, pa će im djelovanje nužno biti ograničeno. Mnoga će dobra stvar možda lakše prodrijeti do pobjede, mnogi će zaslužni pojedinac možda lakše doći na mjesto za koje ima spremne i srca; mnogi će se štetni pothvat možda moći pravodobno spriječiti.

Objektivnost međutim traži da kažemo: mnogi je postao članom lože, a da možda o svemu što sobom nosi pripadništvo ovoj sektu, nije imao **p r a v o g a** pojma. Čak bi možda mogli reći: da je koji taj — bijela vrana! — pred sobom opravdao taj korak. Nevjerojatno je naime koliko ima neznanja kod t. zv. inteligencije, nepoznavanja metafizičkih problema, pa ni posve običnih stvari iz ljudskoga vjerskoga života! Ljudi se veoma lako daju zavesti blještavim frazama. Pod plaštem »humanosti«, »vjere u vječnoga neimara«, u neki panteistički »vječni život«, pod izlikom divljenja »visokoj mudrosti« Isusovoj, pod težnjom za »napretkom čovječanstva« i sličnim kriticama što ih upotrebljuju slobodni zidari, kriju se stvarno ipak samo oštre strijele načelnih neprijatelja Božanstva Isusa Krista i njegove Crkve. Ne ulaze amo u račun ni dobrota, ni plemenito srce, ni meka duša, ni nesebičnost, ni požrtvornost pojedinaca; stoji da su osim rijetkih iznimaka, svi odreda jednostrano filozofski izobraženi, u vjerske probleme neupućeni, po »autoritetima« zavedeni, filozofski nekritični, a neki svojom vlastitom veličinom zaslijepjeni. Gdjekoji ostaju članovima loža iz materijalnih interesa, ne ni misleći na kakovu idejnu aktivnost. — Bog Otac nebeski, koji jedini gleda srce i bubrege čovječje, znao je i znat će i među njima, za kojega toga štova-

telja Asiškoga siromaha ili Vinka Paulskoga, naći čas, kad će masonsko svijetlo zamijeniti s Kristovim.

2. Crkvene kazne za pripadnike slobodno zidarskih loža izriče kan. 2335 C. Z.¹. U tom je kanonu izričito spomenuta slobodno zidarska sekta (»nomen dantes sectae massonicae«), dok su ostala društva spomenuta samo općenito i to u poredbi s masonima (»aliiſve ejusdem generis associationibus«). Svi se slažu u tomu, da se amo imaju pribrojiti i članovi nihilističkih društava, te svih ostalih koja se udružuju u cilju da rade protiv Crkve i zakonite civilne vlasti. Svi spomenuti potpadaju pod kaznu izopćenja *latae sententiae* na obični način pridržanu Apostolskoj Stolici.

Za pripadnike socijalističke sekte misle G é n i c o t (II, 594) i Aertnys-Damen (II, 1057), Wernz-Vidal (Ins. poen. 483), da ne potpadaju pod cenzuru, jer nemaju tajnih organizacija, nego se javno udružuju i zboruju; to se ne može protegnuti na komunističku organizaciju, jer ono što je rečeno za socijaliste, ne vrijedi za komuniste s razloga, što je njihov program otvoreno uperen protiv države ne samo u koliko traži reorganizaciju, nego nasilnu revoluciju, a zatim što su otvoreni radikalni neprijatelji vjere i Crkve u svakoj formi. Bliži su dakle nihilistima i anarhistima nego socijalistima.

Kod odrješenja u ispovijedi valja da ovlaštenu ispovjednik od bivšeg masonskog vjernika traži: a) da osim što će zadanu pokoru izvršiti, ostavi masonsku sektu i od nje se odijeli, b) da prouzročenu sablazan popravi na najbolji način, pa da se — ako ikako može — javno odrekne sekte, c) da knjige, pisma, znakove masonske — ako ih posjeduje — preda izravno ispovjedniku ili biskupu Ordinariju, ili da ih spali ako to prilike iziskuju, d) da odele uznastoji češće pristupati sv. sakramentima, e) da obeća postupak u smislu kan. 2336, § 2, po kojemu postoji dužnost dojaviti klerička lica biskupu Ordinariju ili sv. Oficiju, ako su članovi takovih društava. Za njih postoje još druge, strožije crkvene kazne (suspenzija, lišenje beneficija, službe, časti dr.).

3. Ima još društava koja su od Crkve zabranjena, ali ne sub censura. Da li se i na njih protežu onakove crkvene kazne kao na masone i njima posve slična društva, nije posve jasno. Način i svrha tih društava se dosta razlikuju od masonskih i anarhističnih, pa bi se vjerojatnije o njima imalo suditi onako, kako gore spomenuti autori sude o socijalistima. Wernz-Vidal u cit. djelu navode ta društva kako slijedi:

1) Societates biblicae pluries a RR. PP. damnatae.

2) Tres americanae societates operariorum: a) Socii singulares (Odd fellows), b) Filii temperantiae (Sons of temperance),

¹ »Nomen dantes sectae massonicae aliisve ejusdem generis associationibus quae contra Ecclesiam vel legitimas civiles potestates machinantur, contrahunt ipso facto excommunicationem Sedi Apostolicae simpliciter reservatam«.

c) Equites Pyrthiae (Knights of Pyrthias) S. O. 20 Aug. 1894.

3) Societas »Independent order of good templars« (Guttempler-Orden) S. O. 19 Aug. 1893.

4. Societates, quibus propositum est promovere usum comburandi hominum cadavera. S. O. 19 Martii 1886, ubi censura dicitur incurri, si agatur de associat. sectae massonicae filiali.

5) Generatim prohibitaе habendae sunt, quae a sectatoribus exigunt iuramentum servandi secretum et praestandi omnimodam obedientiam occultis ducibus. Ipsum iuramentum sua generalitate est illicitum sicut promissio obedientiae quae extendatur ad illicita.

6) Pariter damnatae sunt societates theosophicae (S. O. 18 Jul. 1919, AAS, 1919, 317), societates iuvenum virorum christianorum (Y. M. C. A. = Young men Christian Association) et iuvenum mulierum christianarum (Y. W. C. A. = Young women Christian Association) S. O. 5 Nov. 1920 (AAS, 1920, 595).

Kako su i kod nas raširena društva za podizanje krematorija: Oganj (Beograd), Plamen (Zagreb) i Ogenj (Maribor), onda tz. Guttempleri, a osobito Zajednica kršć. mladih ljudi (Y. M. C. A.) i teozofska društva, valja ih ovdje spomenuti; možda amo spadaju i Rotarijanci, koje smatraju filijalcima masona?*

NADGROBNI GOVORI

Prof. A. Živković

Činjenica da je Crkva popustila i praktično odstupila od svoga prava, da jedino ona daje dozvolu za nadgrobne govore — urodila je u naše vrijeme jednom posljedicom, koja nas ne može veseliti. Po gradovima se prigodom pokapanja mrtvacu drže govori, a da se nitko ne brine, da li će to biti dušobrižniku-župniku pravo ili ne, da li je osoba koja govori podesna ili nije, da li će s vjerskim činom biti u skladu ono što će govornik izgovoriti, ili će to naprotiv biti profanacija vjere i Crkve. Groblje je blagoslovom postalo svetim mjestom. Ne bi na njemu smio govoriti laik bez biskupove dozvole, kao što ne smije govoriti u crkvi.¹ Ali pošto je vremenom uvedena drukčija praksa,

¹ Dr. M. Stiglić (Kazuistika, str. 14) citira talijanskog autora De I Vecchio, koji kaže: In coemeterio non esset laico permittenda funebris laudatio, nisi licentia ab episcopo obtenta et scripto approbata; etsi enim ad communitatem spectet eius aedificatio et conservatio, semper tamen locus sacer est, sacris ritibus benedictus. Tanto minus permittitur laico ut habeat funebrem laudationem in ecclesia, usurparet enim ministerium ecclesiasticum; hinc enim Clemens XI. prohibet in ecclesia omnia eloquia profana, circulos et strepitus. Immo in coemeterio neque inscriptiones essent ponendae sine ecclesiastica auctoritate; verum hodie vix ac ne vix id obtineri potest, cum civilis auctoritas omne sibi vindicet ius in loca«. I, n. 541.

* Ovaj i ostali prinosi (izvještaji i bilješke) u ovom broju redigirani su još sredinom ožujka o. g. (Ur.)